...sen 10 nyyngo!

Byxli oronuudai proletaarinar, negedegtii!

Buriaad-Mongol YNEN

BK(b)P-iin Buriaad-Mongol Obkoomoi ba BMASSR-ei Verxoovno Soveedei Preziidiymei oorgan.

Mynøøderei noomerto:

BK(b) P-iin XVIII sjeezd deere, IKKI-dexi, BK(b) paartiiin delegaaciin doklaad.

Byxesojuuzna Kommuniis (bolьşeviigyydei) Paartiiin arbanaimadugaar sjeezd.

BK(b)P-iin XVIII sjeezdede, nyxer Staalinda.

BK(B)P-iin XVIII sjeezd deere, IKKI-dexi, BK(B) Paartiiin delegaaciin doklaad

Doklaadçig nyxer Manyiilьski

1. ULASXOORONDIIN BAIDALDAXI XUBILALTANUUD

Nyxedyyd!

BK(b) P-iin XVII ba XVIII jeezdenyydei xoorondo yngerien tabanzil soo anginuud, raduud ba gyrenyydei azabai dalda, kapitaliis sisteemiin byiii zyrişeldøønyydei xursadaıaniiji ba socialiizmiin delxei apitaliizmiin delxei xojoroi xooondoxi gyn ilgaagai gynzegideheniiji gerşeize baigaa neieed jixe xubilaltanuud bolhon baina.

Paartiiin, manai oronoi azaladai, SSSR-ei byxii dryzьjaauudai ba byxii daisadai tesee jadan xylieeze baihan, øørlinee istoriiçeska doklaad soo yx. Staalin bolbol gyren tuxai arksiis-leeninske hurgaalda yne jixe nemeri oruulza, ulasxoorondiin baidalda gyn gynzegiiøørøø xizaarlagdaşagyi markis anaaliz ygeze, manai orooi socialiis xygzeltiin xysed yren itooguudiiji gargaza, soed aradai urda øøreınь sociais ilaltanuudai rezyltaadta eeren delgereze baigaa ugaa xe perspektiivenyydiiji delgee. Nyx. Staalin bolbol proleriaadai diktatuuriin tonşji berltei zoriigo—eksploataatorska ginuudiiji eseslen likvidaaigiiji ba olonmillioon indiviaalьna tariaaşan azaxiinuuiji socialiizmiin sisteemede baaduulxa jabadaliiji şiidxen, SSR-ei uragşaa gigaantskaar aza debzeheniiji xaruulba. işan geed ede zilnyyd soo cialiis aradai azaxii xelberelgyi urgaab, azalşadai mateaalьna ba kylьtyyrne xemzee eşeleeb, SSSR-te aza huugaa aduudai axadyygei xolboon ilşan geed cementiiroveleg-eb, soveed oronuo xaışan geed socialiis demokraati sesegien halbaraab, soveed aradai moraalьna ba politiiçeske jediinsivo xaişan geed byxezøøb, soveed oronoi xyseşadal ba oboroonlin şadabari urgaab geze xaruulaba. (Aplodismeentnyyd).

Nyxer Staalin bolbol Soveed oronoi xile zaxanuudiiji xamgaalxa xeregte xatuu şanga baixa jabadaltai xamta, şpioonguud ba dain seregei gal tyimer şataagşadai trockiis buxaarinska baandiiji xairagamgyi butasoxilgotoi xamta garza baigaa, SSSR-ei miirlin sesen poliitika xadaa xaişan geze gansaşji soveed aradai intereesyydte bişe, myn baha byxii ulasxoorondiin proletariaadai intereesyydte, byxii oronuuddaxi araduudai intereesyydte taaraldan xangaza baihaniiji xaruulahan baina.

Nyxer Staalinai doklaad—ene xadaa xygzeltiin şine polosaada, angigyi oobşçestvo baiguulgiiji tygesxexe ba socialiizmhaa kommuniizmda şata damzan oroxo polosaada SSSR-ei exilen orohoniiji xaruulhan istoriiçeska xaraa myn. Byxedelxein-istoriiçeska udxaşanartai sobiit myn bolhon, SSSR ei ene ugaa jixe ilalta bolbol kapitaliis oronuudta azalşan maassanuudai, ulam revoliycioonno bololgiiji şangadxaza, kapitaliis xyrieelelgiin byxii mexe goxiiji zyrin, kommuniizmiin xysed dyyren torzestvoo goi zamaar alxalhan şine gigantska alxam bolxo gurbadugaar staalinska tabanziliiji bejelyyleze baigaa oronoi urda delxein reaakciin aimxai şişerelge gargaza baina.

Yngerhen tabanzil soo kapitaliis delxeide jyn boloob?

XVII partiiina sjeezd deere xer Staalin bolboi kapitaliis exlin baidaliiji analiziirovelexe uraa, 1929-33 onuudai kriizisei yleer xyrze jirehen depreessi daa jyriin depreessi bişe, xa- „tusgaar tyrelei" depreessi lxo jym geze xelee hen. Nyr Staalin bolbol ulasxoor nin baidaliiji xarakterizovaalaa zuuraa, imperialiis zyrişeløønyydei xursadai bolbol segei tulasaldaanuudta mynøø yrihe baiguulaa geze, xereg lbol şine imperialiis dainda i boao oşozo jabana geze elee hen. Nyxer Staalinai ene naaliz dyyren ba xysedøørøø en bolzo garba.

1932 onoi ylemze jixe unallingaa hyyleer, 1937 ondo ton nder deede tooçkodoo xyrhen apitaliis yiledberiin xemzee olbol 1935 ondo, 1929 onoi emzeetei sasuulxada, 91 proeent xyrter daxin buuhan baia. 1921—29 onuudai ekonomiieska ciikhin torşo soo yiledeliin yselte 49,5 proceent bolon baixada, 1929 onhoo 1937 n xyrterxi yje sag soo yiledeliнь oroidoo 3,5 proceenteer ixe bolbo. Ene xadaa 1929—33 nuudai kriizisei hyyleer xyrze rehen depreessi bolbol yneøørøø tusgaar tyrelei, xoinooonь niitiin debzelteşji, proiliişlennostiin halbaraltaşji gaagyi depreessi baihanaiнь uxai xeleze baina.

Yngerhen tabanzil soo, kapiiliis oronuuddaxi azalşan maasnuudai baidalanь byri muuzarba. Kapitaal bolbol lengajaa faşiis diktatuuriin orouudta, azalşadai aza amidaraai xemzeede gaizuugaar dobpion baina. Zaarabotna xyleiiji erid dooşuluulna, xydelmeriin yderiiji utadxana. Ziielxede, Germaanida, ediee oolol gol gol produuktnuuai rooznişno cengyydei xediı xeer deeşelhen baıbaşji, faşiis ktatuuriin togtoogdohon saghaa xoişo zaarabotna xylehenei alıbyxii jixedxelge xorigdohon baina; tiixede zaarabotna xylehenhøø, faşiis zasaguudaar yiledegdedeg eldebiin baalaltata daralganuud 25-30 proceent xyrene. Zakoonoor 10-çaasai xydelmeriiin yder togtoogdohon, tiixede promişlennostiin tusgaar şuxala halbarinuudta, tailbarilan xelexede, byxii seregei indyystride ba fortifikacioonno xydelmerinyydte—14 çaasai. „Azalai ujalgata" laagerьnuud gedegyydte xeden zuugaad miangaad zaluuşuud bolbol şingen ediee xalbagadaxiin ba ydertøø 50 pfeeningiin tyløø xydelmeriine Faşis Itaalida faşiis diktatuuriin yje soo, maassanuudai aza amidaralai xemzee xaxadtaa xyrter şaxuu unaba. Abissiinske dainai bol honhoo xoişo ediee xooloi byxii gol produuktnuudiiji xereglelge erid egseer xorohon baina. Japoondo xydelmeriin yder 12-hoo 16 çaas xyrter boldog ba 1929 ondo baihan toliuur xylehen bolbol, ene yje soo aza amidaralai ynenь 30 40 porceent deeşelhenşji haanь, dunda zergeer 16 proceethee ylyy xoroogdohon baina.

Yngerhen tabanzil soo xydelmerigyişyydei too 14 millioonhoo xezeeşji dooşoo orooogyi ba 1938 onoi eseste kapitaliis delxein xynzonoi xaxadainь azahuudag Iindi, Xitad metiin iimenyyd oronuuddaxi xydelmerigyişydei ba batraaguudai ugaa jixe olomillioonno aarmiiijişji, zarimandaa xydelmerigyişyydiijişji, xydelmerigyişyydiijişji toololsongyigeer 18 millioon boldog baina.

Ilangajaa AXŞ-da, Poolьşodo, Rymiinide, Jygoslaavida, Veengride, myn baha kolooninuudta daxin şineer xursadan garza baigaa agraarna kriizis bolbol dereevniiiji yşøø jixeer sioido xubaaralgada xyrgeze, olon millioon tariaaşadiiji pauupernuud bolgoxo baina. Eneenei xazuugaar, ilangajaa faşiis oronuudta, zize gorodskoi byrzyaziin ygeirelgiin xysete proceess jabaza baina. Ende arbaad miangaad zize promiişlenne ba xudaldaa naimaanai predprijaatinuud xosorono. Japoondo, serьjoogoi dutaldahan deerehee, gansaxan le 1938 ondo 88305 zize pridprijaatinuud xaagdahan jym.

Kapitaliis oronuudai xygzeltiin tegşe bişe baidalhaa ba kapitaliizmiin niiie kriizisei gynzegiidehenhee şangadan baigaa ekonomiiçeska kriizisei rezylьtaadta, kapitaliis gyrenyydei dunda urdanь baihan byxii zyrişeldøønyyd tuildaa xyrter xursadan jirebe. Gadaadiin riinogyydei tyløø, vlijaaniiin sfeeriin tyløø, koloonnuudai tyløø, delxeiji şineer xubaaxiin tyløø temesel xursadaba. Ene temeselenь Sredizeemne dalain ba Tiixi okeaanai basseejende, Latiinsk-Ameerikada, zyyn-urda ba urda Jevroopodo, delxein gol gol xarilsaa zamuudaar jyre busiin xursadaliiji abhan baina.

Germaani, Itaali ba Japoon gedeg faşiis gyrenyyd ulasxoorondiin areene deere dobtolon orobo. Faşis zasagbarigşad bolbol busadai araduudiiji deermedeze øøhediingøø xeregyydiiji zaharuulaxa, faşiis reziimiingee dotoroi berxeşeelnyydiiji likvidiirovelexe tereneigee bankroodstviiji uridşalan zaisuulxa geze bododog baina. Faşiis zonxilogşodto dain seregyyd xeregtei, jyyndeb gexede, pyyşkenyydiiji bişe, xarin toho, drednouudiiji bişe, xarin xileeme erize baigaa maassanuudta øøhediingøø demogogiiçeska xoohon naiduulgiiji gyisedxexe arga şadalgyi baina. Tedeende dain xadaa maassanuudai duraagutalgiiji daraxa ba tedeneriiji ujalgajaa yge duulasataigaar dyyrgexeer bariza baixa arga zebseg myn. Tedeende dain xadaa øørlingøø talabarigşadai niydende „xynde jambajaa" togtoon bailgaxiin tyløø xeregtei.

Faşiis avantiuriistnuud bolbol dobtolgodo şilzen oroxojoo jaaraza baina, jyyndeb gexede, aradai froontiin xydeløønei urgaltahaa, faşiis agreesside araduudai esergyysexe jabadalai yseltehee, dainai faşiis tyimer sataagsadai urdahaa esergyy do araduudai negedeze ba niagtaran zagsaza baihanhaa aina. Faşiis zasagbarigşad bolbol aradai maassanuudai niagtaran zagsaxahaa uridtaxa ba faşiizmda otpoor ygexejøø maassanuudai negedexehee urid soxiso xexe geze bodono. Tedener bolbol araduudiiji xubi xubiaaranь bolgood soxixodo ulam xyngen baixiin tulada, tedeniiji butaruulaxa ba øøhed xoorondonь rooznь tarixa geze oroldodog baina. Tedener bolbol Aangli ba Fraanciin zasaglagşa kryygyydei ygoodniçestviiji onobşotoi zoxidoor xeregledeg, tedeeniiji øøhediingøø xoroto jabuulganuudta sug xabaadagşad bolgozo, eneegeeree tedeeniiji yşøø jixeer komprometiiroveleze ba buzarlaza, maassanuudai duraagutaxa jabadaliiji ene moşeeniçeske maneevraaraa øøhedhøø zailuulxiij oroldodog baina.

Faşiis zasagbarigşad bolbol busad kapitaliis oronuudai byrzyaziin øøhedeinь demzelgeteigeer, øøhedeinь aradta dobtolon oroxiin tulada, socialiizmiin ba xydelmerişen angiin urda aidag tedenei aimxaiji xereglexiiji oroldodog baina. Øøhediingøø bulimtaralgiin zoriigonuudta xyrxiin tulada, tedener bolbol edise xudaldalga, mexe goxo, şantaaz ba zanalgiiji jabuuldag baina. Busadai territoori uruu okkypacioonno aarmijaa xajan gargaxiingaa urda tee tedener øøhediingøø şpioonguudai aarmiiiji tereen uruu şidedeg baina. Tedener bolbol şpioonguudaa xaa-xaanagyi — AXŞ-da, Aanglida, Fraancada ba bişe bişe gyrenyydte elьgeedeg. Tedener bolbol Fraancada kaguliaarnuudai baandiiji şaxan edieelyyleze tedenei garaar xeden olon teherelge organizovaaldag baina. Tedener bolbol Rymiinide xede xeden terroristiiçeske aaktnuudiiji yiledze baigaa diversioonno baandnuudiiji baiguulna, tedener bolbol Poolьşodo, tereenei xubaaran taharxa jabadaliiji beledxen, yrgen jixe zadagairuulgiin xydelmeri jabuulna; Pribaaltikada, Finliaandida, Veengride, Slovaakida, Balkaanai oronuudta tedener bolbol zebsegte niuusa otriaaduudiiji baiguulna. Tedener bolbol gansaxanşji Aavstrida, Sydeatske ooblastьda bişe, myn baha Meeksikde, Braziilida ba Peryyde bolooşo şingiiin, dotoroi „miateeznyydiiji" inscenii-roveldeg baina.

Faşiis agressiivne bloogoi ageentnyyd ilangajaa yrgen jixe hyidxelgiin xydelmeriiji angliiiska ba francuuzska kolooninuudta jabuulna. Tedener bolbol Palestiinede miateez emxidxene, Iindide „volontioornuudai nacionaalьna koorpus" seregeixi şingieer bii bolgono, Urda Aafrikada sereg i faşiis gryvppenyydiiji baiguulna, araabska oronuuddaxi feodaalnuudiiji buu zebsegeer ba myngen zøøriøør xangana. Bolzo bolxo protiivniguudaa yşøø dainai boltor zadagairuulxa ba hularuulxiin tulada, tedener bolbol xaa-xaanagyi smyytiiji tarina.

Delxeiji şine xyserxelgiin xubaarilgada bultanhaa jixeer zainteresoovanno faşiis gyrenyydei agressiivne bloog bolbol araduudiiji şine imperialiis dain uruu xabşuulan şideze baina. 1935 ondo Itaali xadaa Abissiinida dobtolon orobo. 1936 ondo Germaani Itaali xojor Ispaanida interveence exilebe, 1937 ondo japoonsko vojeenşçine bolbol Manzuuriiji buliaan abalgahaa, byxii Xitadiiji ezemdexe ba Xitadhaa AXŞ, Aangli, Fraanciiji tyrin gargaxa zoriilgotoi baihan dainda şilzen orobo; 1938 onoi maartada Germaani xadaa Aavstriiiji okkypiirovelbe, 1938 onoi sentiaabrьda Germaani xadaa Çexosiovaakiiiji xubaan tahalza abba.

Xerbee busa tomo tomo derzaavanuudai kapitaliis praviitelьstvonuud xadaa germaanska ba italьjaanska faşiizmiin ba japoonsko faşiis vojeenşçin in agreesside halga huugaagyi haanь, iime jyymen bolxo argatai baixaar geeşe aal? Ygeinь iabtai. Iime jymen jynde bolzo şadaxa baigaab gexede, faşiis agreessornyydei bloozto delxein reaakciin xysenyyd, francuuzska ba ilangajaa angliiiska byrzyaziin reakcioonno elemeentnyyd tuhalhan ba tuhalzaş baina. Ede elemeentnyyd bolbol germaanska faşiizmiiji SSSR-ei urdahaa esergyy reaakciin soxiltoto niudarga bolgon xereglexe, germaanska faşiizmiiji ulasxoorondiin xydelmerişen angiin, aradai froontiin ba bogoolşologdohon araduudai nacionaalьna-syløøleltiin xydeløønei urdahaa esergyy zandaarm şingieer xereglexe tuxai bodol gargan, hanaagaa zahana.

Angliiiska reakcioonno byrzyaziin plaan jyynhee byrideneb gexede, zyyn urda Jevroopiin bişiixan gyrenyydiiji germaanska faşiizmiin tuhada ygeed, Germaaniiiji zyyn teeşenь—SSSR-te esergyy şiglyylen tabixa, SSSR-te socialiizmiin saaşanxi amzaltanuudiiji ba kommuniizmiin ilaltiiji iime kontr-revoliycioonno daigaar haatuulxa, angliiiska koloonl teeşe Germaaniiin imperialiis harbailgahaa yrigyi bolon halaxa gehen baina; myn tiixe zuuraa angliiiska reaakca bolbol SSSR-ei garaar germaanska imperialiizmiin şydiiji tyyre soxiuulza, Germaaniiiji xeden olon zilnyydte hularuulan buuruulza, Jevroopodo gospoodstvologşo polozeeniiiji angliiiska imperialiizmda yleexe geze hanaxa hen baigaa; xojorto, angliiiska reaakca bolbol Fraanciin xyzyyn deere Itaalitai xamta, Ispaaniiiji ba Sredizeemne dalaida vlijaniiin sfeeriiji xubaan abxa, Jevroopodo imperialiis „tegşexemzyyr" baiguulxiin zoriigoor, Itaaliiiji Germaanitai xelien bloozhoonь tahalza, Itaalitai xelsee xexiiji tuiilaxiiji oroldono; gurbada, Daalьna-Vostoogto angliiiska reakcioneernyyd bolbol Xitadiiji xuba x tuxai meçtaalana. Edener xadaa mynøø Xitadiiji ygeiryylxe bi xysiinь buuruulxiiji Japoondo arga olgono, zygøør iigeze baixi yjedøø edener xada, hyylde Daalьna-Vostoogto „miyynxenske miir" baiguulxiin tul arbiitriin roolьdo vestypaalxajaa, Japoonoi seregei ba ekonomiiçeska buuralgada haad xenegyi; dyrbede, angliiiska reaakca bolbol Germaanidaşji, Itaalidaşji, Japoondoşji faşiis reziimiiji xymerilgedenь xyrgexejøø xysenegyi, tedeende krediidyydiiji ygexiin zamaar, finaansova bankroodstvohoo bejee abaraxiijinь ede oronuud i praviitelьstvonuudta tuhalxiiji ba eneegeeree tiigeze faşiis gyrenyydiiji angliiisk imperialiizmhaa medeeze zavisimostьdo oruulxiiji xysene.

Yşøø 1927 ondo nyx. Staalin bolbol „Mynøø yjiin teempede temdeglelnyyd" gehen statьjaa soogoo xelehen baina:

„Angliiska kapitaliizm bolbol aradai revoliyycenyydiiji ylemze xorotoigoor baxaluurdaaşa xodo baihan ba bainaşji, baixaşji baina. XVIII zuunai eseste bolhon Aguujixe francuuzska revoliyycehee zaxalaad, mynøø bolzo baigaa xitadai revoliyyce xyrter, angliiiska byrzyazii bolbol xyntyrelxitenei syløørelgiin xydeløøniiji butasoxigşodoi tyr yşiin zergenyydte xodo baihan ba baihaarşji zandaa... Gebeş angliiiska byrzyazii bolbol øøriingøø garaar dailaldaxa duragyi jym. Angliiiska byrzyazii bolbol xynei garaar dailaldaxa dainiiji xodo şiledeg baigaa".

Gebeş, øørlingøø deermedelgiin plaanaaraa angliiiska reakcioonno byrzyazii bolbol øørtøø mogila maltaza baina. Xitaddaxi japoonsko agreessiiiji niuusaar demzehen jabadalaaraa, tus byrzyazii bolbol Aangliiiji Daalьna-Vostoozhoo tyrin gargalgiiji beledxene, italьjaanska faşiizmda baulta ygehen jabadalaaraa Sredizeemne dalaida angliiska poziciiji aldaxa jabadaliiji beledxene, faşiis agreessornyydte ur halamza ygehen jabadalaaraa, angliiiska byrzyazii bolbol tedenerei seregei xyseşadaliiji ba øøhediingøø diilden soxiuulxa şaansnuudiiji şangadxana. Germaanska faşiizmiiji byxezyylelgeeree, tere bolbol øøriingøø impeeriiin taharalgiiji beledxeze baina geeşe. SSSR-te dobtoloxo plaanaaraa, tere bolbol gansaşji faşiizmiin bişe, myn byxii kapitaliis sisteemiin xymerilgiiji beledxene geeşe. (Aplodismeentnyyd)

Miyynxenske xelseen bolbol angliiiska reakcioonno byrzyaziin ene buzar muuxai aad, zygøør naidabarigyi plaaniiji xereg deere gargan jabuulxa gehen tyryyşiin serьjoozno zabdalga myn. Miyynxenske reakcioonno zaagovorşçiguud xadaa xyntyrelxitende miir asaraa bişe, xarin delxein imperialiis şine dainiiji asaraza baina. Tedener bolbol faşiis agreessornyydei bulimtaralgata plaanuudiiji negexediişji tedii bariza baihan, tere amta şimtegyi jevropeiske „tegşexemzyyriijişji" miynxende likvidiirovelebe. Germaani Itaali xojoroi daralgaar angliiiska reaakciin hyyl doro şiregdeze jabaa francuuzska reakcioonno ganginaldaaşad bolbol 1914—18 onuudta bolhon, delxein imperialiis dainai hyyleer øøhediingøø baiguulhan sojuuzuudai sisteemiiji øøhediingøø garaar likvidirovelexe, eneegeeree Fraanciiji xojordoxi raangiin derzaava bolgoxo jabadaliiji beledxeze baina.

Miyynxenske zaagovorşçiguud xadaa kollektiivne ajuulgyiji saxixa sisteemede eses tablaad, øøhediingøø le

(Nyxer Manyiilьskiin dokladai yrgelьlelenь xojordoxi niuurta)

BYXESOJUUZNA KOMMUNIIS (Bolьşeviigyydei) PAARTIIN XVIII SJEEZD

Nyxer Manyiilьskiiin doklaadai yrgelzelel

baiguulhan Liige naaciiji jevropeiske ba delxein poliitikiin şuxala şuxala asuudalnuudii şiidxexe jabadalhaa eseslen zaisuulba. Tedener xadaa italjaanska faşiizmda Kataloomiiiji ezelyylze, japoonsko faşiis vojeenşçinede Kantoon ba Xainaanь olьtirog buliaalguulaza, Daalьna-Vostoogto francuuzska ba angliiiska ezemdelgenyydte zanalta bii bolguulza, agreessornyydei garai xyligiiji tailan ygebe.

Miyynxenske „miirotvoorconuud“ bolbol kapitaliis gyrenyydei zebseglelgiin xaluuralgiiji şangadxaba. Miyynxenei hyyleer, Germaanida zebseglelgiin şine xaraisa bii bolzo garba, tende faşiis diktatuuriin baihan sag soo se egeinь gargaşanuud 32 daxin urgaad baina, Itaalida Abissiinitai dailaldaxa yje soonь tus gargaşanuudanь 4 daxin urgaba; japoondo, 1936—37 onoi xitoi sasuulbal, seregei gargaşanuudanь 5 xaxad daxinhaa ylyy urgaa, Aanglida — 3 daxin, Fraancada gurba daxinhaa ylyy boloo.

* * *

Tiigebeşji, faşiis xiişçnigyydei imperialiis harbailganuudanь zarim xeden kapitaliis gyrenyydei, nelieed jixenxdee faşiis agreessornyydei urda kapityliirovelze baidag praviitelьstvotai oronuudai zasaglagşa anginuudai esergyy jabuulgatai dairaldadag baina. Delxein **ton tomo kapitaliis** gyren—AXŞ bolbol Latiinska Ameerikiin oronuudta, tiişe dugtaşaldaza ba xurdan tyrgeneer nebtereze baigaa Germaani, Itaali ba Japoondo esergyysen, eeriingee intereesyydiiji xamagaalan, Japoondo esergyysen Filippiinenyyddexi, Xitad ba Tiixi okeaandaxi eeriingee poziicanuudiiji arşalan, faşiis ekspaansida esergyysexe bloogiiji jyyzne-amerikaanska gyrenyydtei zoxioon taaruulana; eneegeeree AXŞ bolbol delxein busad byxii zaxa xizaarnuudta, tereen soo myn Jevroopodo faşiis agressiivne plaanuudta esergyyselgiiji aktiviziirovelene.

Aanglida—impeeriiinь byxeli byten baidalda germaanska faşiizmiin zanaza baigaa ajuulanь, yngerxedee, imperialiis kryygyydei zarim xubiiiji, Daaff Kyyper, Iiden, Çerçiilь tiipiin deejatelьnyydiiji myneenei konservatiivna praviitelьstviin urdahaa oppoziicada tylxize baina. Germaanska ba italьjaanska faşiizmiin bulimtaralgiin harbailga hedelgenyydenь francuuzska byrzyazlin zarim xubiiiji zexiilgen ailgaza, tereende esergyyselgiin talabarigşadai poziiciiji şangadxana. Poolьşodo, tereeniiji Germaaniiin xubaan tahalxa tuxai zanaltiin urda hanaa zobolgonь urgana. Germaanska faşiizmaar bogoolşologdoxo jabadalda esergyysehen oppoziicanь Veengride şangadaza baina.

Tiize baixa yjede, faşiis agreessornyydte bogoolşologdohon Çeexo-Slovaakiiin ba Aavstriiin aradai maassanuudai xoroo busalalga urgan, faşiis agreessornyydei soxilto doro baigaa Balkaanska oronuudai araduudai trevoogonь jixe bolzo baina. Koloonïnuudta xydeleen şangadan delgereze baina, tendexi araduud xadaa imperialiis xiişçnigyydei xelsee abalsaanuudta andaldaanai butarxai moneetanь bolxiiji xysedeggyi baina. Faşiis dobtolon orolgiin zanalta doro baihan xede xeden oronuudai nacionaalьna froontiin elemeentnyyd urgaza baina.

* * *

Iigeed baixada, nyxedyyd, yngerhen taban zil soo, ilahan socialiizm ba parazatiiçeskaymexiren yzeze baigaa kapitaliizm xojoroi xoorondoxi gyn ilgaanь yşee jixeer gynzegiirebe. SSSR bolbol deeşee, angigyi oobşçestviin oroi teeşe, kommuniizmda oşozo jabana. Kapitaliis delxei bolbol dooşoo, ekonomiiçeska kriizis uruu, reaakca uruu, dain uruu xalьtiran unaza jabana. Enenь xadaa kapitaliis sisteemiin niite kriizis gynzegiireeе gehen udxatai baina. Tiigeze kapitaliizm xadaa eeriingee zyrişeldeenyydte ulam jixeer busaidaxa byrlee, tiixe byrlee polozeenihee multaraxiiji oroldon, ulam galzuu şanga xemzeejabuulganuudiiji jabuuldag baina. Eneen deerehee, azalşadta esergyy kapitaalai dobtolgiin şangadalga, faşiis terrooroi şangadalga, ulasxoorondiin areena deere faşiizmiin dobtolgojoo şilzyylge, şine imperialiis dain garna. Eneen deerehee, **imperialiis bulimtaralganuudta ba dain seregyydte esergyyselgiin ba miirei tulguuri bolxo udxaşanariinь xadaa kapitaliis oronuuddaxi olon millioon azalai xynyydei soznaanida ugaa jixe xemzeegeer urgaza baigaa** socialiizmiin orondo xariiin dainai dobtolgiin zanaltiin myn xursadaza baihan jabadal garna.

(Yrgelzelelenь udaadaxi noomerto)

BK(b)P-iin XVIII sjeezdede

NYXER STAALINDA

Aavstriiin xydelmerişed ba aavstriiin kommuniistnuud bolbol BK(b)P-iin XVIII sjeezdede bojevoi revoliycioonno xaluun amarşalgiiji xyrgene.

Aavstriiin arad zon xadaa giitlerovske diktatuuriin darlalta doro azahuuza ba temeseze exilhenhee xoişo zil bolxojoo baina. Germaaniiin faşiis tonuulşad bolbol manai gyreniiji xyseeree okkypiirovoloo. Edener xadaa eehediingee vojeenne zebseglelgiiji aixabtar jixeer şangadxaza baigaad, ton muuxai koloniaalьna meetodei xyseer aavstriiin aradai hyylşiin şimiiji xyxen horozo baina. Edener xadaa Aavstriiiji eehediingee ynente interlaanda bolgoxiin tula şuhata terroor ba egeel buzagai demagoogi xereglene. Enenь xezeedeş bytexegyi. Aavstriiin arad zon xadaa germaaniiin faşiis bulimtaragşadta zebyyrxedeg ba tedeende energiiçneer ba erid şangaar esergyyseze baina. Eehediingee revoliycioonna tradiicanuud ba aguujixenyyd zoriigonuud tuxaigaa hanaza, Aavstriiin xydelmerişed zaviisima bişe Aavstriiiske demokratiiçeske respyyblikiin tylee temeselde byxii avstriicuudiiji syleelelgiin froont emxidxene. Aavstriiin kommuniis paarti bolbol manai aradai nacionaalьna syleerelgiin tylee Staalinai hurgaalai yndeheer temesene. Soveed Sojuuz xadaa ene temeseldemnai ton xysete tulganь bolno. SSSR ba terenei aguu jixe bolьşeviig paarti xadaa Aavstriiin xydelmerişedei temeseldenь ton todo zişeenь bolno. Soveed Sojuuzda socialiizmiin ilahan jabadal bolbol myn manai xysiiji aixabtar jixe bexizyylne. Faşiizm xadaa eehediingee xubxai xoohon xysiiji hairxaza baig,—bidener xadaa ene reziimei ymxirheniiji ba dotoroinь xoohoniiji xuumedeze bainabdi. Manai ilaltiin zaloogiinь xadaa soveed sojuuzai baragdaşagyi jixe xysende bailsana geze bide myn medeze bainabdi.

BK(b)P-iin XVIII sjeezd bolbol byxii delxein xydelmerişedei uragşaa gigaantska alxam xexiiji temdeglene. Komuniizmda şilzen oroxo baihaniinь bodoto xereg bolzo, kapitaliis gyrenyydei darlagdahan azalşadai urda ton onso ba bodoto xereg bolzo neegdene. Tanai XVIII partsjeezdiin istoriiçeska zasedaaninuud deere, bide taanartai ton negen hanaltaibdi

Delxei deerexi byxii darlagdagşadai avanpoost ba majaagiinь bolxo—Soveed Sojuuz mandag!

Byxii delxein revoliycioonno xydelmerişediiji xytelegşe paarti—bolьşeviigyydei paarti mandag!

Ulasxoorondiin proletariaadai ba darlagdahan araduudai syleerelgiin temeselei geniaalьna xytelberilegşe, manai voozdь ba bagşa—aguujixe Staalin mandag!

Aavstriiin Kommuniis paartiiin Centraalьna Komiteed.

SJEEZDIIN DNEVNIIG

Maartiin 15-nai ygleenei zasedaani

Maartiin 15-nai yder sjeezdiin ygleenei zasedaani deere, SSSR-ei aradai azaxiin xygzeltiin gurbadaxi tabanzilei plaan tuxai nyxer Moolotovoi doklaad tuşaa preeninyyd exilebe.

Tyryylegşe nyxer Şçerbakoov bolbol zasedaaniiiji neegeed, tyryyşiin ygiiji nyxer Paalьcevte (Moskoovsko ooblastь) ygebe. Hyyleerenь, nyxed: Boicoov (Kaliininska ooblastь), Korniijec (Ukraiinska SSR), Papaanin, Vozniseenski, Şagimardaanov (Başkiirska ASSR), Pervyyxin (SSSR-ei elektropromiişlennostiin ba elektrostaancanuudai aradai komissaar), Kl. Nikolaajeva (PSBCS) gegşed vestypaalba.

Sjeezdiin delegaaduud bolbol xojordoxi tabanzilei aguu jixenyyd itooguud ba gurbadaxi tabanzilei plaanai perspektiivyydiiji ugaa jixe xangaltatalgaar temdeglene. Byxii soveed aradai hanal bodol ba medereliiji xaruulan, delegaaduud bolbol soveed praviitelьstviin tolgoi nyxer Moolotovoi doklaad soo, ton gynzegiigeer ba eli todoor xelegdehen, aguu jixenyyd xydelmerinyydei şine plaaniiji haişaana.

Sjeezd bolbol nyxer Papaaninai vestypleeniiiji xaluunaar ugtaba.

—Soveed Sojuuz bolbol—geze tere xelene,—xysen tyges ledokooldol adaliaar istooriiin byxii şuurgan ba ştoormiiji (xysete dolgin) daban uragşaa jabana. Tere bolbol aliş teeşee xelberingyigeer, xyntyreltenei xeden yjenyydei nahanainь zoriIgodo—kommuniizm teeşe sebsexe kyyrseer jabana.

Nyxer Papaanin bolbol dalain xoito zamiiji baiguulxiin tylee, Aarktikiiji ezelexiin tylee soveed xynyydei temeselei aldarta xuudahanuud tuşaa, Xoito pooliusiiji zorimgoigoor ezemdehen tuşaa xeleze ygene. Dalain xoito zamiiji baiguulhanai aşaar,—geze nyxer Papaanin xelene,—zaapad ba vostoog xojoroi xoorondoxi tala xadaa xojor daxin bogonidxogdoo. Soveed xynyyd bolbol Aarktikiiji ezeleşegyi jym gehen tuxai xuuşanai hanalnuudiiji xymeriyylee. 1933—1938 onuudta dalain xoito zamaar 1188 miangan toonn aşaan gexe gy, ali negedexi tabanzil sooxihoo xojor daxin jixe aşaan zeegdehen baina. Gexetei xamta ene zeelge xadaa xaxadainь şineen ynegyi boloo. Xoito myrenyyd—Jenisei, Leena ba busad ezelegdeze baina.

Glavsevmorpyytiiin poliaarna aviaaca bolbol 1938 ondo 50 toonn aşaa ba 400 passaziirnuudiiji zeehen baina. Urdiin xitai zişeelbel, 1938 ondo aşaanuud xadaa 32 daxin ylyy ba passaziirnuud dyrbe daxin ylyy şiregdee. Agaarai xoito traassa xadaa ene yje soo, 1288 kilomeetr baihanaa, 12300 kilomeetr xyrter uta bolgogdohon ba soveed zapoliaarida xeden arbaad gooroduud, poseleeninyyd baiguulagdaa. Ryydnigyyd, şuluun nyyrhenei şaaxtnuud baiguulagdaza baina. 1050 poliaarna staancanuud organizovaalagdaa.

Soveed Sojuuz bolbol delxei deere egeel xysetei ledokoolьno floodtoi. „Ioosif Staalin“, „Viaçeslaav Moolotov“, „Laazarь Kaganooviç“ g. metiin ton xysetei ledokoolnuud baiguulagdaba. Xerbee oronoi prikaazlaa xadanь,—geze nyxer Papaanin ygejee dyyrgene,—ede ledokoolnuud bolbol manai daalьna-vostooçno xiIenyyd teeşe vojeenne koraablinuudiiji abaaşaxa baina.

SSSR-ei Gosplaanai tyryylegşe nyxer Vozneseenski bolbol eeriingee ygiiji gurbadaxi tabanzilei zarim-negen ekonomiiçeska probleemnyydte zoriuulza xelebe.

—Xojordoxi tabanzil soo,—geze tere xelene, —aradai azaxiida 157 milliaard tyxerig oruulagdahan baigaa haanь gurbadaxi tabanzil soo 274 milliaard tyxerig xyrter jixedxegdexe baina. Gurbadaxi tabanzil soo, elektroeneergide promiişlennostiin xereglelge ba elektrostaancanuudai xysen xojoroi xoorondoxi dispropoorco likvidiirevelegdexe.

Strategiiçeske serьjoonuud—svineec, ciink, niikelь, oolovo, aliumiiniiiji ton jixe masştaabtaigaar jixedxelge xaraalagdana.

SSSR-ei zyyn raioonuudta kapitalovlozeeniiin ydeelьne vees xadaa xojordoxi tabanzil soo 12 proceent baihanhaa, gurbadaxi tabanzil soo 18 proceent xyrter jixedxegdexe. Daalьna Vostoogdoxi manai togtuurigyi xyrşenerei provokaacada xariuu bolgon, bidener bolbol ende promiişlenne produukciiji xojor daxin jixedxexe bainabdi. Daalьna Vostoogto elektrostaancanuudai xyse şadal xadaa 3,4 daxin jixe bolgogdoxo. Ende SSSR-ei 4-dexi metallurgiiçeske baaza baiguulagdaxa, şuluun nyyrhiiji maltalga gurbadaxin jixedxegdexe, avtomobiilьno promiişlennostь baiguulagdaxa, syyde baiguulalta xygzeegdexe baina. Soveed Daalьna Vostoog bolbol SSSR-ei ebdereşegyi foorpost bolgogdoxo jym.

Nyxed Paalьcev, Boicoov, Korniijec, Şagimardaanov gegşed Moskoovsko, Kaliininska ooblastinuudai, Ukraiinska SSR ba Başkiirsk ASSR-ei, xojordaxi tabanzil soo tuilahan aguu jixenyyd amzaltanuud tuxai sjeezdede xeleze ygebe. Gurbadaxi tabanzilei plaaniiji haişaan, tedener bolbol ede respyyblikenyyd ba ooblastinuudai azaxiin saaşadaxi deeşelelde xabaatai nemeltenyydiiji tere plaan soo oruulhan ba niitagai promiişlennostiiiji, tereşelen xydee azaxiiji ulam xygzeexiin argabaidalnuudai baihan tuxai temdeglene.

Nyxer Pervyyxin bolbol gurbadaxi tabanzilei plaan soo oroniiji elektrofikaacalgiin talaar tabigdahan zorilgonuud tuşaa sjeezdede xelene.—Gurbadaxi tabanzil soo,—geze nyxer Pervyyxin xelene,—elektrostaancanuudai xysiiji 17 milliaard 200 millioon kilovaattçaas xyrter jixe bolgoxo geze xaraalagdana. 8100 miangan kilovaattçaas xysetei mynee baihan staancanuudta 9 millioon garan kilovaattçaas xysetei elektrostaancanuudiiji baiguulga xaraalagdana.

Nyxer Nikolaajeva bolbol eeriingee ygiiji azalai byteesiin urgaltiin ba staxaanovska xydeleeji delgeryylxiin tylee temeselde profsojuuzuudai ugaa jixe roolь tuşaa asuudalnuudta zoriuulna.

Nyxer Nikolaajevaagai vestypaalhanai hyyleer, ydeşe boltor zabharlalga sonosxogdobo.

(TASS)

Maartiin 15-nai ydeşiin zasedaani

Maartiin 15-nai yder SSSR-ei Aradai azaxiin xygzeltiin gurbadugaar tabanzilei plaan tuxai nyxer Moolotovoi doklaadiiji zybşen xelselge bolbo. Ene yder sjeezdiin tribyyn deere promiişlennostь ba xydee azaxiin eldeb ootraslinuudai xytelberilegşed garza yge xelehen baina.

Tyryylegşe nyxer Andreejev bolbol SSSR-ei xara mitalluurgiin Aradai Komissaar nyxer Merkyloovto yge ygebe.

—Xojordxi taban zil soo,—nyxer Merkyloov xelene, —paarti ba xydelmerişen angi bolbol nyxer Staalinai anxaral ba sexe xytelberi doro ugaa jixe rezylьtaaduudiiji tuilaa. Xara mitalluurgiin Narkomaadai predprijaatinuud deere şirem xailuulga xojor xaxad daxin, bulad xailuulga 3,2 daxin jixe bolhon baina.

Valovoi produukciin ynesen xadaa 1932 onoi produukciin ynehee gurba daxin jixe boloo.

Oraator bolbol xara mitalluurgiin zavooduud deere teexnikiiji şudalan ezemdexe ba azalai byteesiiji deeşelyylxe asuudalnuudta sjeezdiin delegaaduudai anxaraliiji xanduulna.

Tribyyn deere nyxer Bulgaanin garaba. Nyxer Bulgaanin bolbol xojordoxi tabanzilei itooguudta ba gurbadugaar tabanzilei plaanai zorilgonuudta eeriingee ygiiji xanduulan xelebe. Bulgaanin bolbol socialiis oobşçestviiji baiguulxa xeregte gyrenei baankiin jixe roolьtoi baihan tuxai xelebe. Gyrenei baankanuud bolbol 1934 ondo 140 milliaard tyxerig, 1938 ondo—475 milliaard tyxerig aradai azaxiida ssyyde ygehen baina. 1934 ondo gyrenei baanka bolbol yderbyri 467 millioon tyxerig, 1938 ondo—1580 millioon tyxerig ssyydeer ygedeg baigaa. Baankiin kaassanuud xadaa 1934 ondo yderbyri 162 millioon tyxerig, 1938 oodo—380 millioon tyxerig abdag baihan baina...

—Iime xysete finaansova resyyrsenyydtei baanka kapitaliis delexeide xaana, xezee baigaa hem; xaana bainab, medexe baigaa haa, gospodaanar kapitaliistnuud bidende xeleg. Iime myngenei resyyrsenyyd ba finaansova xyseşadal bolbol gansal manai orondo baiza bolxo baina, jyyb gexede, azaxiin socialiis sisteeme xadaa manai oronoi ekonomiiçeska yndehe huuri bolno, yiledberiiin zebseg ba xeregsel deerexi socialiis ymse xadaa bygede aradai dostojaani bolno. Nyxer Bulgaanin bolbol kolxoozuudai myngen zeeriiin urgalta tuxai xelene.

—Soveed myngen xadaa,—nyxer Bulgaanin medyylbe,—delxei deere ton bexi ba ton togtuuritai valiuuta geeşe.

Sjeezdiin delegaaduud bolbol Leningraadska soveedei tyryylegşe nyxer Popkoovoi ygiiji anxaraltaigaar sonosobo. Xojordoxi tabanzilei torşo soo tuilagdahan, Leningraadai socialiis baiguulaltiin tuilai jixe amzaltanuud deere togtoxo zuuraa, nyxer Popkoov bolbol bairiin barilgiin asuudalda delegaaduudai anxaraliiji xanduulaba.

Bairiin barilgiiji haizaruulxiin tulada nyxer Popkoov duradxana:

Leningraaddaxi bairiin byxii barilganuudiiji nege ceentrte, Lensoveedei garta oruulxa.

SSSR-ei zagahanai promiişlennostiin Narkoom nyxer Zemşyyzina jixe yge xelebe.

Staalinska xojor tabanzilnyydei torşo soo zagahanai promiişlennostьdo 1300 garan millioon tyxerig tabigdahan baina. Ene zeeri deere zagaha barilgiin flooduud, sydobaiguulgiin ba sydoremoontno zavooduud, veerfenyyd, zagahanai zavooduud, kombinaaduud, xolodiilьniguud ba konceerbiin zavooduud barigdahan baina.

Zagahanai promiişlennostь bolbol 6672 motoorno syydnyydtei, Bareencevo dalai deere 100 şaxuu trayylernyydtei, zagah-
nai promiişlenenyyd deere eer-
radiostaancatai, samoliooduud-
baina.

Zilhee zilde zagaha bari-
jixe bolzo baina. 1937 on-
7470 miangan ceentner zagaha-
yngeregşe zilde 14,9 millio-
ceentner zagahan barigdah-
baina. Zagaha bariIgiin tal-
SSSR bolbol mynee delx-
deere xojordoxi huuri ezelen-

Nyxer Ignaatovai (Kyibeşev-
ke ooblastь) yge jixe interee-
ne baigaa. Ene xadaa oro-
aguu jixe goloi sydьbaa-
Voolgiin ba tereenei bassein-
sydьbaada tuilai jixe xu-
laltanuud tuxai rasska-
bolhon baina. Oraator bol-
Kyibeşevske giidroyyzelei -
rilga tuxai xelebe. Ene baril-
xadaa delexein udxaşartai fa-
tor myn bolno. Voolgo dee-
ene aguu jixe barilga bari-
jabadalai şuxala baihan jaba-
xadaa socialiis azaxiin urga-
baigaa eriltenyydhee duldii-
han baina.

Nyxer Ignaatov xelene:

—Delexein udxa şanartai e-
tuilai jixe barilgiin dyyre-
bolzor xadaa gurbadaxi taba-
zilei plaan soo sexe zaagdah-
baixa johotoi gehen durad-
liiji oruulnabdi. Bidener bolb-
ene barilga xadaa 1947 on-
dyyrexe johotoi geze toolono-
di. Bidener bolbol Kyibeşevsk-
giidroyyzelei barilgiin gen-
raalьna plaan xadaa ene zil-
praviitelьstvaar xaragdahan -
batalagdahan baixa johotoi g-
ze toolonobdi.

Kiirovske tymer zamai n-
çaalьnig nyxer Bogdaanov bo-
bol manai oronoi xoito tal-
barilganuudai todo ba interee-
ne kartiinanuudiiji xaruula-
Kiirovske tymer zam xad-
Staalinska xojor tabanzilny-
deer şinedxen baiguulagdah-
Soveed Zapoliaarьja deegy-
gardag. Revolyyciin urda t-
ene raioonoi bajaliguud xad-
xereglegdedeggyi baigaa. Se-
ver xadaa xemzeegyi bajan.

Bolьşeviigyyd bolbol e-
bajaligiiji olozo, eneeniiji eeh-
diingee bexi garta abahan -
aradai albanda tabihan bai-
Nyxer Bogdaanov bolbol h-
şiin zilnyydei torşo soo K-
rovske tymer zamaar şireg-
deg aşaanuudai dunda şi-
aşaanuud: niikelь, alliumi-
saarahan, celliyloizo bii bol-
Appatiituudiiji maltalga tu-
jixe urgahan baina.

Xynde maşiinabaiguulgi-
Aradai Komissaar nyxer M-
leşevei yge dotor promiişle-
nostiin texniiçeske rekonstryy-
ciin asuudalnuud todoor -
ruulagdahan baina. Manai pro-
miişlennostь bolbol tyryy şi-
teexnikeer zebseglegdenxei. M-
nee manai predprijaatinuud de-
re 10-haa deeşe „nahanai“ s-
nooguud 25 proceenthoo de-
şe bişe. Tyryy kapitaliis oro-
do—Ameerikada ekslyataaca-
baigaa stanooguudai 60 pro-
10 haa deeşe „nahanai“ bain-

Manai promiişlennostiin m-
neenei tyryy teexnike xad-
azalai byteesiiji deeşelyylxe -
meselde amzalta tuilaxa jabad-
gol ysloovi bolno. Teexnik-
şudalhan xynyydei garta, x-
şan noormonuud ba predee-
nyydiiji taha soxizo baiga-
inzeneerne - texniiçeske zalu-
şuudal garta baigaa, ene tee-
nike xadaa gaixamşagiiji xe-
şadaxa baina.

Preenide yge xelegşed bo-
bol gurbadaxi tabanzilei pla-
xadaa dyyrgegdexe baina g-
hen gynzegii etigeltei baihan-
xaruulba. Preenide yge xele-
şed bolbol tus plaaniiji neg-
hanalaar haişaaxa zuuraa, eeh-
diingee azaglaltanuudiiji, dura-
xalnuudiiji ba nemeltenyydi-
oruulba.

Maartiin 15 ydeşiin zaseda-
ni xadaa Beloryysske respyy-
likiin ba Goorьkovsko oobla-
tiiin azalşanai delegaacanuud-
yge xeleIgeer dyyrebe.

ZURAG DEERE: Priigorodno raioonoi „Ulaan Erxireg“ kolxoozoi komsoorg nyx. Dambiinov bolbol nyx. Staalinai doklaadiiji kolxoozniguudta unşaza ygeze baina.
P. Mixailoovi foto

Xariuusalgata redaaktor R. BIMBAAJEV.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, Центросоюзная 19. Телефоны редакции: редактор 2-44 отв. секретарь 2-28, с. х. отдел 1-55, промотдел 5-07.

Glavlit № 6